

Verblijfsituaties (tijdelijk) regulariseren is zinvolle maatregel in de strijd tegen de corona-epidemie

Onlangs besliste Portugal alle mensen zonder geldige verblijfspapieren op zijn grondgebied tijdelijk te behandelen als 'gewone' burgers. Met rechten en plichten. In een opinieartikel op de VRT website begin april riep Jan De Volder van Sant'Egidio de overheid van ons land op om dit (moedige) pad te volgen. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/03/31/geef-mensen-zonder-papieren-verblijfsvergunning/>

Los van de voor de hand liggende ethische dimensie van zo'n keuze, valt zo'n standpunt vanuit het perspectief van de volksgezondheid te verdedigen. De corona-epidemie is inderdaad een bezorgdheid voor ons allen. De overheden in ons land doen hun uiterste best om ze in te dijken. Personen zonder toegang tot zorg zijn echter vaak de zwakste schakel in de keten om transmissie in de bevolking te beperken: zowel om ziekte te voorkomen bij gezonde mensen, als om zieken zelf te behandelen. Mensen zonder papieren vallen duidelijk onder deze noemer. Vanuit een volksgezondheidsperspectief is het in het (eigen) belang van de hele Belgische bevolking dat er zo weinig mogelijk mensen uit de boot vallen. Epidemieën gedijen immers bij ongelijkheid.

Asielopvang wordt verzekerd door Fedasil, inclusief voor minderjarigen. De procedures werden op 3 april 2020 aangepast : een aanvraag voor asiel of een verzoek tot verlenging kan nu enkel gebeuren via een elektronische procedure en op afspraak. Procedures die initieel al tot lange wachttijden leidden, zorgen nu voor nog grotere barrières. Burgerplatformen proberen lacunes op te vangen, maar in tijden van quarantaine maatregelen is dit niet eenvoudig.

Het is ook onduidelijk wat er moet gebeuren met mensen die geen asiel meer willen of kunnen aanvragen omdat ze uitgedeede zijn. Terugzenden naar land van herkomst is momenteel niet mogelijk. De meeste grenzen zijn dicht. Er is heel weinig uitstroom, met bijkomende risico's van overvolle centra. Transmigranten daarentegen hebben geen verblijfplaats en leven op straat of met velen opeengepakt in kleine ruimtes. Preventieve maatregelen tegen corona-besmetting zonder elementaire nutsvoorzieningen zijn nauwelijks haalbaar. Dit impliceert uiteraard risico voor de betrokkenen zelf, maar ook voor alle andere mensen die diezelfde openbare ruimtes betreden.

Daarenboven is hun toegang tot gezondheidszorg problematisch, alsook tot preventie, diagnostische testen en ondersteuning. In ons land bestaat er echter zoiets als het recht op 'dringende medische hulp'. Een waardevol gegeven. In de praktijk zijn er echter heel wat drempels. De term 'dringende medische hulp' wordt niet eenduidig gedefinieerd en leidt vaak tot uiteenlopende interpretaties. De wet heeft het over medische hulp waarvan de dringendheid met een medisch getuigschrift moet worden aangetoond. De kans is echter reëel dat wanneer men bij een epidemie van infectieziekten pas intervenueert wanneer mensen reeds ziek zijn, er voordien al flink wat transmissie opgetreden is.

Om de huidige situatie tegemoet te komen werd door de overheid een tijdelijke versoepeling van de administratieve verplichtingen toegestaan voor de periode tussen 14 maart en 31 mei 2020. Een attest is tijdelijk niet meer nodig. Toch is de administratieve procedure niet de enige barrière. Volgens het jaarverslag 2019 van Dokters van de Wereld, één van de niet-gouvernementele organisaties die op ons grondgebied medische zorg aan vluchtelingen verleent, had bijna 90% van de mensen zonder papieren die in hun diensten consulteerden géén toegang tot reguliere zorg. Een groot aantal onder hen getuigt niet alleen van administratieve, maar ook van economische

barrières. Ze zijn bovendien ook bang om gestigmatiseerd en/of gearresteerd te worden. Tenslotte zijn deze mensen ook erg moeilijk te bereiken via televisie, sociale media en publieke preventieve gezondheidsprogramma's, en dus ook voor onderzoek om een meer nauwkeurig beeld van het verloop van de epidemie te krijgen.

Daardoor kan de vaak reeds precare gezondheidssituatie van mensen zonder papieren verder uit de hand lopen. Dit geldt zowel voor problemen gelieerd aan de huidige corona-epidemie als voor andere medische problemen die kunnen verergeren wanneer ze niet in een vroegtijdig stadium behandeld worden. De Volder wijst verder op de uitzonderlijke situatie waarbij onze landsgrenzen momenteel gesloten zijn. Medisch toerisme hoeven we nu dus niet te vrezen, voor zover dat al zou bestaan.

In het kader van de coronacrisis lijkt het ons daarom aangewezen dat deze mensen een betere toegang tot gezondheidszorg krijgen. Een tijdelijke verblijfsvergunning, zoals De Volder argumenteert, en zoals Portugal gedaan heeft, gekoppeld aan extra opvangvoorzieningen, met aangepaste medische en sociale begeleiding, lijkt ons niet alléén een ethisch gerechtvaardigd voorstel, maar tevens een rationele maatregel vanuit het standpunt van de volksgezondheid. Die bovendien in ons eigenbelang is.

Kirsten Accoe en Bart Criel, Instituut voor Tropische Geneeskunde Antwerpen

Beiden schrijven dit stuk in eigen naam